

Информације о вирусним Hepatitis-има

ИНСТИТУТ ЗА ЈАВНО ЗДРАВЉЕ СРБИЈЕ
„Др Милан Јовановић Бату“

Увод

Hepatitis-и су група обољења изазваних различитим вирусима, којима је заједничко да имају склоност ка насељавању и оштећењу ткива јетре тј. њеног паренхима. Према подацима Светске здравствене организације (СЗО) и Европског центра за контролу болести (ECDC) до краја 2014. године у свету је регистровано 400 милиона људи који живе са неком од ових инфекција. Сваке године од њених последица умре 1,4 милиона људи, а 7–8% инфицираних добије неку од компликација.

Озбиљности овог проблема доприноси и процена да 90% особа инфицираних неким од ових вируса није свесно присуства инфекције, јер оне најчешће и не дају симптоме све до последње фазе болести.

Такође, чињеница је да у јавности постоји низак степен свесности о овим обољењима. Незнање, страх и предрасуде су такође разлози због којих су ова обољења стигматизована.

Излечење је данас могуће код највећег броја пацијената. Али и поред доступности терапије, лечење је везано за велики број нежељених/пропратних појава, тако да терапија није погодна за све пацијенте.

Шта је Hepatitis?

Hepatitis је заједнички назив за групу болести означених као „упала јетре“, које могу бити заразне или незаразне етиологије. Узроци незаразних Hepatitis-а могу бити метаболички поремећаји (Steato Hepatitis тј. „масна јетра“), имунолошки (аутоимуни Hepatitis), али могу настати и као последица штетног утицаја из спољашње средине (нпр. алкохол, токсини).

Групу заразних/инфективних Hepatitis-а изазивају вируси који углавном нападају јетру и доводе до њеног оштећења. У зависности од тога која врста вируса је болест изазвала, деле се на А, В, С, D и Е Hepatitis, а имена су добили по врстама вируса који их изазивају са истим словним ознакама као и болест.

Путеви преноса, озбиљност и ток болести, као и лечење, разликују се од врсте до врсте Hepatitis-а. Hepatitis A и Hepatitis E изазивају вируси са истим ознакама (Hepatitis вирус A и E, скр. HAV и HEV) и припадају групи гастроинтестиналних/цревних инфекција. До заражавања најчешће долази преко прљавих руку или намирница које су фекално загађене, укључујући и неисправну пијаћу воду. Извор инфекције је оболела особа која вирус излучује преко телесних излучевина (мокраћа и столица). Болест обично нема тежи клинички ток, а манифестује се жутом пребојеношћу коже и беоњача, и урином тамне боје који подсећа на тамно пиво. Лечење је исто као и за друге гастроинтестиналне/цревне инфекције.

Превенција – коришћење исправне воде за пиће, за припрему хране и за одржавање хигијене, редовно и правилно прање руку и детаљно прање намирница које се конзумирају у свежем стању (воће и поврће). За Hepatitis A постоји вакцина која се даје при одређеним индикацијама. Тренутно код нас не постоје могућности за дијагностиковање Hepatitis E.

Hepatitis B, C и D изазивају вируси са истим ознакама (Hepatitis вирус B, C и D), а припадају групи болести које се углавном преносе преко заражене крви, односно контактом са излучевинама инфицираних особа. И у овој групи Hepatitis-а постоје разлике у времену инкубације, у клиничком току и тежини клиничке слике, па самим тим и у избору одговарајуће терапије. Код нас се не ради дијагностика за Hepatitis D.

Hepatitis virosa B

Изазивач

Болест Hepatitis virosa B изазива вирус (HBV) и његова основна карактеристика јесте да у спољној средини може да опстане и до седам дана. Вирус је 50–100 пута заразнији од вируса хумане имунодефицијенције (HIV-а), изазивача AIDS-а.

Инкубација и клиничка слика

Од тренутка уласка вируса у организам до појаве знакова обољења протекне око 75 дана (30–180 дана). Код највећег броја инфицираних, посебно млађих особа, симптоматологија је неспецифична и лако се не региструје, тако да инфекција остане препозната. Неки од знакова инфекције ипак могу да се јаве и то су:

- жућкаста пребојеност коже и беоњача;
- продужено време крварења (појава модрица);
- отицање стомака и зглобова;
- проблеми са варењем (пролив и надимање);
- умор;
- повишена температура;
- губитак апетита;
- тамна мокраћа и светла столица.

Ризици за добијање инфекције

Свака особа може да добије ову инфекцију, али неке особе су у повећаном ризику:

- новорођена деца мајки заражених овим вирусом;
- особе које живе са оболелима од ове болести;
- особе које су својим послом у сталном контакту са крвљу;
- пацијенти на хемодијализи и хемофиличари;
- особе које су имале више од једног сексуалног партнера у последњих шест месеци;
- особе са понављаним полно преносивим инфекцијама;
- инјектирајући корисници дрога, снифери (особе које ушмр-кавају дрогу);
- мушкарци који имају сексуалне односе са мушкарцима;
- особе које су било када подвргаване инвазивним медицинским методама (пункције, ендоскопије, цистоскопије, хируршке интервенције и сл.), али и они који су имали стоматолошке интервенције, акупунктуру;

- особе изложене педикирским и маникирским интервенцијама, као и код тетоваже и пирсинга, уколико се користи нестерилисан или неправилно стерилисан прибор.

Начин преношења вируса

Hepatitis virosa B се може добити контактом са крвљу инфициране особе, али и контактом са другим телесним течностима (нпр. сперма, вагинални секрет):

- током порођаја – пренос вируса са заражене мајке на дете;
- сексуалним односом са зараженом особом (и хомо и хетеросексуалним односом);
- тетоважом и пирсингом – инструментима који нису добро или уопште нису стерилисани после употребе на инфицираној особи;
- убодом на иглу коју је користила инфицирана особа или коришћењем заједничких игала и шприцева приликом коришћења дроге;
- коришћењем бријача или четкица за зубе заражене особе.

Како се вирус не може пренети?

- уобичајеним социјалним контактом (руковање, грљење, седење са зараженом особом, купање у базенима, коришћење јавног превоза, боравак у истој просторији са зараженом особом);
- било којом инвазивном методом, под условом да је стерилизација инструмената или прибора обављена на исправан и прописан начин.

Начин откривања и потврђивања инфекције

Готово свака особа је током свог живота у неком тренутку била у ризику да добије инфекцију вирусом Hepatitis-a B (HBV). По савету лекара опште праксе или самоиницијативно треба се обратити некој од специјализованих здравствених установа

које се баве лабораторијском дијагностиком (институти/заводи за јавно здравље или клинике за инфективне болести које су у саставу клиничких/здравствених центара).

Значај раног откривања инфекције – тестирање

Због неспецифичних клиничких знакова инфекције и велике могућности да инфекција не буде благовремено откривена, најпоузданији начин њеног утврђивања је тестирање. Вирус може да се открије у крви/серуму пацијента унутар 30 до 60 дана након контакта са узročником. Код 15–45% инфицираних особа вирус се спонтано елиминише из организма унутар првих шест месеци од инфекције. Међутим, уколико се не потврди присуство вируса у крви инфициране особе, он може да перзистира и да се развија у организму човека, односно да услови појаву хроничне болести која је праћена врло агресивним симптомима, а и лечење је у тој фази далеко теже и компликованије. Утврђено је да 55–85% инфицираних особа бива откривено тек у овој (хроничној) фази, јер је пропуштен тренутак утврђивања акутне/ране фазе. Од укупног броја особа са хроничном формом Hepatitis virosa B, 15–30% ће у наредним годинама развити касне компликације ове инфекције, а то су цироза јетре и карцином јетре.

Смисао тестирања је рано откривање инфекције!

У случају да се добије позитиван налаз на присуство овог вируса, одмах се треба обратити надлежном инфектологу или гастроентерологу. Резултати првог тестирања само потврђују или искључују инфекцију, а даљим лабораторијским и клиничким испитивањима се одређује фаза инфекције, степен оштећења јетре (ако га има), степен инфективности (количина вируса у крви инфициране особе). На основу процене свих ових параметара клиничар ће одредити/прописати најадекватнију терапију за сваког пацијента, уз неопходне периодичне контроле успешности лечења.

Лечење

Ако се са лечењем почне рано, док је инфекција у акутној фази, највећи број особа ће бити излечен, а код 90% њих биће спречен настанак компликација. У случајевима када је прошло више од шест месеци од тренутка инфицирања, а болест попримила хронични ток, примењују се лекови који успоравају или заустављају даља оштећења јетре, као последицу разорног дејства вируса. Дужина лечења зависиће од вирулентности (потентности) вируса и индивидуалних одбрамбених способности особе и њеног одговора на примењену терапију. Клиничар који прати пацијента ће на основу свих ових параметара одређивати врсту и дужину примене терапије.

Превенција

Превенција означава скуп мера чијом применом се спречава настанак инфекције. Она подразумева два аспекта спровођења: смањење ризика и избегавање изложености.

Смањење ризика подразумева примену заштите при сваком излагању ризицима (нпр. коришћење кондома при ризичним сексуалним односима, некоришћење туђег прибора за личну хигијену, коришћење стерилних шприцева и игала за једнократну употребу при инјектирању дрога, али и цевчица за ушмркавање).

Приликом било које интервенције повезане са могућношћу крварења (медицинске и стоматолошке интервенције, тетоважа, пирсинг, маникир, педикир...) треба проверити и тражити документацију о контроли исправности стерилизације инструмената који се користе.

Најефикаснији начин заштите од инфекције са HBV јесте вакцинација.

Код нас се спроводи вакцинација деце на рођењу, као и невакцинисане деце у 12. години живота, али генерације које нису на тај начин заштићене требало би да се вакцинишу, посебно ако припадају следећим категоријама:

- **особе са повишеним ризиком** (особе које живе са и негују оболеле од Hepatitis-a, особе које имају већи број сексуалних партнера, пацијенти на хемодијализи, инјектирајући корисници дрога, мушкарци који имају секс са мушкарцима и путници у међународном саобраћају);
- **професионални ризици** (здравствени радници, полиција и затворско особље, ватрогасци, запослени у комуналним предузећима).

Hepatitis virosa C

Изазивач

Болест Hepatitis virosa C изазива вирус (HCV). У свету је забележено шест подтипова овог вируса (означени бројевима од 1 до 6). Код нас се региструју инфекције са прва четири подтипа. Болест је обично изазвана једним од подтипова, мада нису ретки случајеви инфекције комбинацијом више њих. Такође су честе и комбиноване инфекције (коинфекције) овог вируса са вирусом изазивачем Hepatitis virosa B (HBV) и HIV-ом (изазивачем AIDS-a).

HCV у спољној средини може да опстане више дана и значајно је инфективнији од HIV-a, а то значи да је потребна веома мала количина вируса да би дошло до инфекције.

Инкубација и клиничка слика

Време инкубације код HCV инфекције је од две недеље до шест месеци.

Код 20–50% инфицираних особа вирус се спонтано елиминише из организма инфициране особе (период акутне фазе болести), док његово задржавање дужи од шест месеци након уласка у организам означава хроничну фазу инфекције. У обе фазе инфекције симптоми нису специфични и тешко их је препознати. Инфекција се најчешће открива случајно и касно, што отежава и компликује примену терапије, а омогућава да

патолошки процес у јетри изазван вирусом од упалног пређе у дегенеративни тј. у цирозу јетре.

Ризици за добијање инфекције

Свака особа може да добије ову инфекцију, али неке особе су у повећаном ризику:

- новорођена деца мајки заражених овим вирусом;
- особе које живе са оболелима од ове болести;
- особе које су примале крв и крвне деривате пре 1994. године (од те године доступни су тестови и спроводи се обавезно тестирање свих добровољних давалаца крви на HCV);
- особе које су својим послом у сталном контакту са крвљу;
- пацијенти на хемодијализи и хемофиличари;
- особе које су имале више од једног сексуалног партнера у последњих шест месеци;
- особе са понављаним полно преносивим инфекцијама;
- инјектирајући корисници дрога, снифери (особе које уш-мркавају дрогу);
- мушкарци који имају сексуалне односе са мушкарцима;
- особе које су било када подвргаване инвазивним медицинским методама (пункције, ендоскопије, цистоскопије, хируршке интервенције..), али и они који су имали стоматолошке интервенције и акупунктуру...;
- особе које се подвргавају педикирским и маникирским интервенцијама, тетоважи и пирсингу, у случају употребе нестерилисаних или недовољно добро стерилисаних инструмената при раду.

Начин преношења вируса

Hepatitis virusa C се може пренети контактом са крвљу инфициране особе, мада понављани контакти са високо потенцијалним /вирулентним сојем вируса омогућавају његов пренос и преко других телесних течности (нпр. сперма).

За настанак инфекције неопходно је да крв инфициране особе

дође у контакт са крвљу друге особе!

Тиме су могућности преноса овог вируса сужене на поједине особе, тј. на особе које су у директном контакту са контаминираном крвљу и гениталним излучевинама, на неки од следећих начина:

- примањем нетестиране крви или крвних деривата;
- током хемодијализе или појединих других терапијских инвазивних поступака;
- убодом на иглу коју је користила инфицирана особа или коришћењем заједничких игала и шприцева приликом убризгавања дроге;
- заједничким коришћењем цевчица за ушмркавање дрога;
- током порођаја – пренос вируса са заражене мајке на дете;
- сексуалним односом са зараженом особом (и хомо и хетеро сексуалним односом);
- тетоважом и пирсингом – инструментима који нису добро или уопште нису стерилисани после употребе на инфицираној особи;
- коришћењем бријача или четкица за зубе од заражене особе.

Како се вирус не може пренети?

- мајчиним млеком, тако да мајка инфицирана овим вирусом може да доји своје дете;
- никаквим облицима социјалних контаката (руковање, грљење и боравак у истој просторији са зараженом особом, купање у базенима, коришћење јавног превоза, коришћење тоалета);
- било којим инвазивним дијагностичким, терапијским или естетским поступком, под условом да је стерилизација инструмената/прибора обављена на исправан и прописан начин.

Начин откривања и потврђивања инфекције

Готово свака особа је током свог живота у неком тренутку била у ризику да добије инфекцију вирусом Hepatitis-a C (HCV). По савету лекара опште праксе или самоиницијативно, треба се обратити некој од специјализованих здравствених установа које се баве лабораториском дијагностиком (институти/заводи за јавно здравље или клинике за инфективне болести које су у саставу клиничких/здравствених центара).

Значај раног откривања инфекције – тестирање

Због неспецифичних клиничких знакова инфекције и велике могућности да инфекција не буде благовремено откривена, предлаже се најпоузданији начин њеног утврђивања, а то је тестирање. Вирус може да се открије у крви/серуму пацијента унутар 30 до 150 дана после потенцијалне инфекције. Непотврђивањем присуства вируса у крви инфициране особе, он може да перзистира и да се развија у организму човека све до фазе хроничне болести која може да дâ врло агресивне симптоме, а и лечење је у тој фази далеко теже и компликованије. Смисао тестирања је рано откривање инфекције!

У случају да се добије позитиван налаз на присуство антитела вируса, одмах се треба обратити надлежном инфектологу или гастроентерологу. Присуство антитела у крви пацијента дуже од шест месеци је дефинитивна потврда инфекције. Тај први тест само потврђује или искључује инфекцију, а даљим лабораторијским и клиничким испитивањима се одређује фаза инфекције, степен оштећења јетре (ако га има), степен инфективности (количина вируса у крви инфициране особе). Од великог значаја је и идентификација подтипа вируса који је изазвао инфекцију, али и утврђивање да ли је инфекција изазвана једним или са више подтипова вируса. На основу процене свих ових параметара клиничар ће одредити најадекватнију терапију за сваког пацијента, уз неопходне периодичне контроле у циљу праћења успешности лечења. Биопсија јетре или фибро-скен тест су само две од метода којима се утврђује степен оштећења јетре.

Лечење

Ако се са лечењем почне рано, док вирус није направио масивнија оштећења јетре, највећи број особа ће бити излечен, тј. доћи ће до елиминације вируса из организма, а код 90% пацијената биће спречен настанак компликација. Терапијски протоколи који се примењују зависе од подтипа вируса. Дужина терапијског третмана је обично 24 недеље за подтипове 2 и 3, односно 48 недеља за подтипове 1 и 4. Лекови који се користе за лечење Hepatitis-a virosa C су: интерферон, пегинтерферон (пегеловани интерферон алфа 2а и алфа 2б) и рибавирин.

Превенција

За Hepatitis-a virosa C не постоји вакцина, па је једини начин спречавања настанка инфекције избегавање ризика за добијање ове инфекције. За разлику од Hepatitis-a virosa B, после лечења не остаје стечени имунитет на ову инфекцију, већ свака особа може поново да се инфицира, чак и истим генотипом вируса.

Превенција је једини начин спречавања инфекције!

У најопштијем смислу, познавање мера заштите од ове инфекције и смањења ризика постиже се само повећањем нивоа свести о опасности и познавањем мера заштите. Превенција подразумева избегавање ризика и изложености инфекцији.

Смањење ризика подразумева примену заштите при сваком излагању ризицима (коришћење кондома при ризичним сексуалним односима, некоришћење туђег прибора за личну хигијену, коришћење стерилних шприцева и игала за једнократну употребу при инјектирању дрога, али и цевчица за ушмркавање).

Приликом било које интервенције где постоји могућност крварења (нпр. медицинске и стоматолошке интервенције, тетоважа, пирсинг, маникир, педикир...) треба проверити и тражити документацију о контроли исправности стерилизације инструмената који се користе.

Здравствене установе где можете урадити саветовање и тестирање на вирусне Hepatitis-е:

Градски завод за јавно здравље **Београд**, Деспота Стефана 54а, 011/32 300 38
Институт за јавно здравље Војводине, **Нови Сад**, Футошка 121, 021/489 7840, 021/489 7806
Институт за јавно здравље **Ниш**, Бул. др Зорана Бинђића 50, 018/453 9539
Институт за јавно здравље **Крагујевац**, Николе Пашића 1, 034/504 534
Завод за јавно здравље **Панчево**, Пастерова 2, 013/310 466
Завод за јавно здравље **Сремска Митровица**, улица Стари шор 47, II спрат, соба 46, 022/618 691
Завод за јавно здравље **Сомбор**, Војвођанска 47, 025/416 505
Завод за јавно здравље **Зрењанин**, Др Емила Гаврила 15, 023/566 345, локал 121, 133 и 138
Завод за јавно здравље **Кикинда**, Краља Петра I 70, 0230/421 102, локал 107
Завод за јавно здравље **Суботица**, Змај Јовина 30, 024/571 197
Завод за јавно здравље **Шабац**, Јована Цвијића 1, 015/ 343 605, локал 113
Завод за јавно здравље **Ваљево**, Владике Николаја 5, 014/236 731
Завод за јавно здравље **Пожаревац**, Јована Шербановића 14, 012/531-628
Завод за јавно здравље „Тимок“ **Зајечар**, Сремска 13, 019/422 477, локал 120
Завод за јавно здравље **Крушевац**, Војводе Путника 2, 037/438 794, 037/422 951
Завод за јавно здравље **Ђуприја „Поморавље“**, Миодрага Новаковића 78, 035/8470 559, локал 119
Завод за јавно здравље **Чачак** (простор у оквиру Дома здравља), Веселина Миликића 7, 032/310 365
Завод за јавно здравље **Краљево**, привремена адреса Југ Богданова 112, 036/392 336
Завод за јавно здравље **Ужице**, Веселина Маринковића 4, 031/563 150, локал 137
Завод за јавно здравље **Пирот**, Кеј 66, 010/ 343 994, локал 122
Завод за јавно здравље **Лесковац**, Максима Ковачевића 11, 016/241 724
Завод за јавно здравље **Врање**, Јована Јанковића Лунге 1, 017/42 22 96, локал 111
Завод за јавно здравље Приштина – **Косовска Митровица**, Анри Динана 66, 028/498 275, локал 109

Хепатолошке амбуланте:

БЕОГРАД

КЦ Србије, Клиника за инфективне и тропске болести, 011/2683 366, лок. 4321

КЦ Србије, Клиника за гастроентерохепатологију, 011/3663 208

ВМА, Клиника за инфективне болести, 011/3609 154

КБЦ Звездара, Клиничко одељење за гастроентерохепатологију, 011/3810 406

КБЦ Земун, Клиничко одељење за гастроентерохепатологију, 011/2107 477

НОВИ САД

КЦ Војводине, Клиника за инфективне болести, 021/484 3459

НИШ

КЦ Ниш, Клиника за инфективне болести, 018/4234 788

КЦ Ниш, Клиника за гастроентерологију и хепатологију, 018/506 966

КРАГУЈЕВАЦ

КЦ Крагујевац, Клиника за инфективне болести, 034/505 420

ИНСТИТУТ ЗА ЈАВНО ЗДРАВЉЕ СРБИЈЕ
„Др Милан Јовановић Батут”